

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

6-2023

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

F.Xalikov	
Ta'lim tizimida testologiyadan foydalanishning nazariy asoslarini takomillashtirishning pedagogik ahamiyati	211
A.A.Mirzayev	
Ibn al-Arabiyning tasavvufiy qarashlarining asosiy yo'nalishlari va yondashuvlari	217
S.A.Azamova	
Yoshlarda ekologik madaniyatni shakllantirishda ekologik tarbiyaning samarali yo'llari va bosqichlari	223
M.I.Yusupova	
Expression of the concept of "Patriotism" in the russian-language media.....	231
M.M.Aralov	
OTM talabalarining grafik tayyorgarlikligini rivojlantirish vositasi sifatida	235
U.Abdullayeva	
Bo'lajak kimyo o'qituvchilarining metodik kompetentligini takomillashtirishda ekologik ta'lim va tarbiyaning ahamiyati hamda ularning qiyosiy tahlili	124
Y.J.Mirzaaxmedova	
Bo'lajak musiqa ta'limi o'qituvchilarida o'zbek musiqasi tarixiga doir bilimlarni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	241
J.X.Boysunov	
Yoshlarda ma'naviy madaniyatini yuksaltirishning falsafiy mohiyati.....	246
B.I.Beshimov	
Jinoyatchilik ijtimoiy hodisa va uning tahlili	250
Z.N.Usmonov, M.A.Mirzajonova	
Umumiy o'rta ta'lim maktab o'quvchilarining jismoniy madaniyat fani nazariy bilim asoslarini o'qitishni monitoringi	255
M.X.Raxmonova, M.O.Karimova	
Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy potensialini pivojlantirishning dolzarbligi va mohiyati....	260
N.S.G'afurova	
Ijtimoiy tarmoqlar punktuatsiyasining pragmatikasi.....	261
G.M.Камалова	
Методология преподавания физической культуры в вузах на современном этапе.....	266
R.M.Ubaydullayev	
Qishloq qizlari jismoniy tayyorgarligini tabaqalashtirilgan metodika orqali baholash	270
A.K.Nafasov	
Tarixda sivilizatsiyalarning shakllanishi tarixi xususida	274
F.A.Ikramov	
Mustaqil ta'lim faoliyati asosida talabalarning huquqiy ta'limini tashkil etishning pedagogik omillari.....	277
D.T.Tursunova	
Talaba xotin-qizlar ijtimoiy faolligini rivojlantirishning mazmuni va psixologik asoslari	281
D.D.Boymirzaeva	
O'zbekistonda oliy ta'lim muassasalarida tashkiliy faoliyat va boshqaruv amaliyotining mavjud muammolari tahlili	286
I.I.Soliyev	
Yangi O'zbekistonda OTMLar boshqaruviga xalqaro standartlarni joriy qilish vazifalari.....	292
S.S.Qozaqova	
Hikoya tuzishga o'rgatish maktabgacha yoshdagi bolalarning bog'lanishli nutqini rivojlantirishning muhim vositasi sifatida	298
F.A.Askarov	
Jismoniy tarbiya darsi jarayonida interfaol usullar ta'lim samaradorligini asosiy bo'g'ini sifatida ..	304
D.Z.Isaboyeva	
Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarida zamonaviy ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik psixologik asoslari (xalqaro baholash dasturi)	308
M.I.Ne'matov	
O'quvchilarning jismoniy madaniyatini rivojlantirishning etno-pedagogik asoslarini takomillashtirish	311

**QISHLOQ QIZLARI JISMONIY TAYYORGARLIGINI TABAQALASHTIRILGAN
METODIKA ORQALI BAHOLASH****ОЦЕНКА ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВНОСТИ СЕЛЬСКИХ ДЕВУШЕК ПО
КЛАССИФИЦИРОВАННОЙ МЕТОДИКЕ****ASSESSMENT OF RURAL GIRLS' PHYSICAL FITNESS THROUGH A CLASSIFIED
METHODOLOGY****Ubaydullayev Raximjon Murodilovich¹**¹Jismoniy madaniyat nazariyasi va uslubiyoti kafedrasini o'qituvchisi**Annotatsiya**

O'quv jarayoniga zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etgan holda qishloq ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya tizimini takomillashtirishga qaratilgan keng qamrovli pedagogik tadqiqotlarni o'tkazish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Аннотация

Он служит основой комплексных педагогических исследований, направленных на совершенствование системы физического воспитания в сельских образовательных учреждениях с внедрением в учебный процесс современных инновационных педагогических технологий.

Abstract

It serves as a basis for comprehensive pedagogical research aimed at improving the system of physical education in rural educational institutions with the introduction of modern innovative pedagogical technologies into the educational process.

Kalit so'zlar: *Jismoniy tayyorgarligi, sport-sog'lomlashtirish tadbirlari, qishloq maktablari, zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalar, jismoniy tarbiya tizimini takomillashtirish moddiy-sport baza holati.*

Ключевые слова: *Физическая подготовка, спортивно-оздоровительная деятельность, сельские школы, современные инновационные педагогические технологии, совершенствование системы физического воспитания, состояние материально-спортивной базы.*

Key words: *Physical fitness, sports-health activities, rural schools, modern innovative pedagogical technologies, improvement of the physical education system, state of the material-sports base.*

KIRISH

O'rta maktab yoshidagi o'quvchilarning ayollar kontingenti bilan ishlashda maktab jismoniy tarbiya tizimining eng muhim pedagogik muammosi yosh o'quvchilarga turlicha bo'lgan tabaqalashtirilgan yondashuvga muvofiq jismoniy qobiliyatlarni oshirish va salomatlik holatini mustahkamlashdan iborat. jismoniy tayyorgarlik darajalari.

Adabiy manbalarni tahliliy o'rganish shuni ko'rsatdiki, olimlar va amaliyotchilarning fikriga ko'ra, maktab jismoniy tarbiyasining maqsadi yosh o'quvchilarning salomatlik salohiyatini oshirishdir: masalan, bir guruh mualliflar salomatlik mutlaq shaxsiy va ijtimoiy ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydilar (E.T.Jilyakova; M.F.Agashin, E.A.Seythalilov, F.A.Kerimov, S.T.Tojiboyev, R.S.Salamov, L.A.Alifanova va boshqalar).

Ma'lumki, harakat qobiliyatlari darajasi salomatlik holatini belgilaydi (L.E. Paxomova; V.V.Ponomarev, O.V.Limarenko, A.A.Abdullayev, T.S.Usmonxo'jayev, Sh.M.Allamurodov, Sh.X.Xankeldiyev). Belgilangan vazifalarga erishish uchun nazariy jihatdan ikkita yo'l aniqlandi: to'g'ridan-to'g'ri - jismoniy tarbiyaning aniq muammolarini to'g'ridan-to'g'ri hal qilish uchun mustaqil o'quv dasturi (T.S.Usmonxo'jayev, E.A.Seitxalilov, A.P.Matveyev; R.S.Salamov) va bilvosita. Ularda ilmiy asoslangan dunyoqarashni, mustaqil jismoniy mashqlarni tashkil etish va o'tkazish uchun zarur bo'lgan nazariy bilim, ko'nikma va malakalar tizimini shakllantirishga urg'u berilganligi bilan tavsiflanadi.

Jismoniy tarbiya mutaxassislarini o'rtasida o'tkazilgan so'rov natijalarini monitoring qilish tahlili umumta'lim maktablari o'quvchilariga jismoniy tarbiya darslari hamda tashkil etilgan sport-sog'lomlashtirish tadbirlari jarayonida o'qitish mazmuni va uslublarini takomillashtirishga ta'sir etuvchi maqsad va vazifalar doirasini kengaytirish imkonini berdi. Mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida maktab ta'limi tizimida ijobiy o'zgarishlar ro'y bergani yoshlar salomatligini mustahkamlashga qaratilgan davlatimiz tomonidan jismoniy tarbiya va bolalar sportini

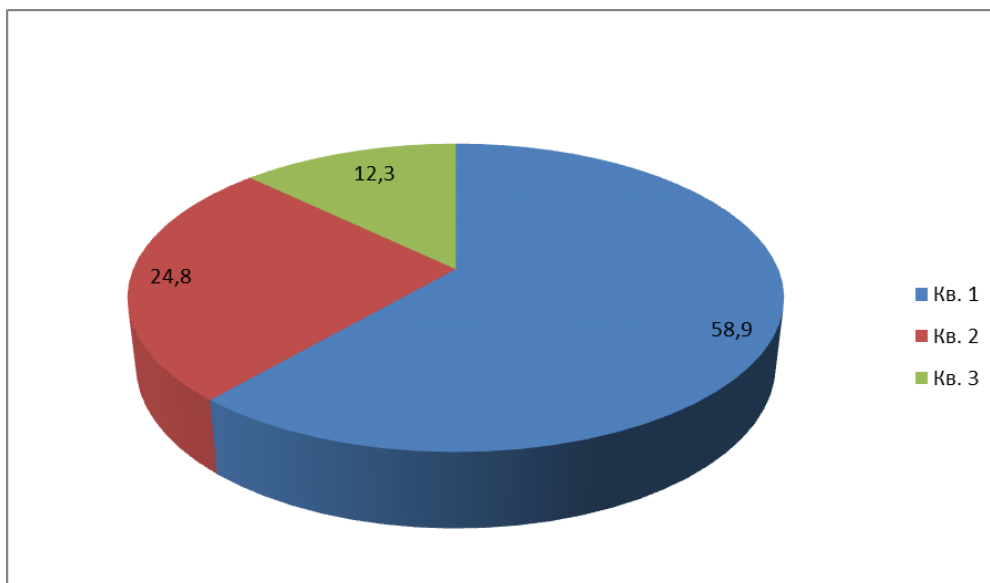
rivojlantirishga qaratilayotgan katta e'tibordan dalolatdir. (Talat, eden, shsh, shuhrat, soyib, rustam, fikrat va hokazo.)

So'rov usulida o'tkazilgan sotsiologik tadqiqot jarayonida 59 nafar jismoniy tarbiya o'qituvchisi ishtirok etdi. Qishloq umumta'lim maktablarida ushbu yoshdagi va jinsdagi o'quvchilar bilan ishlash, o'tkazilgan tadqiqot natijalarini tahlil qilish jismoniy tarbiya o'qituvchilari tarkibiga sifatli baho berish imkonini berdi, barcha respondentlar oliy jismoniy tarbiyaga ega bo'lgan qishloq umumta'lim maktablarida ishlaganlar, maktab ta'limi tizimida o'qituvchilik tajribasi quyidagicha bo'lgan: 5 yilgacha – 20,3%, 10 yilgacha – 32,2%, 15 yilgacha. – 20,3%, 15 yildan ortiq -27,1%.

Qishloq maktablarining asosiy jismoniy tarbiya darslarini o'tkazish uchun moddiy-sport bazasi holatini tahlil qilish o'rta maktab yoshidagi o'quvchilar bilan o'tkazilgan sport-sog'lomlashtirish tadbirlari qishloq maktablarining 67,4 foizida tarbiya va jismoniy tarbiya va sport ishlarini olib borish uchun qoniqarli sharoitlar mavjudligi, atigi 14,8 foizida nisbatan yaxshi sharoit, qishloq maktablarida esa 26,7 foizda zaif ekanligi aniqlandi, moddiy-sport bazasi o'quvchi-yoshlar tarbiyasiga xizmat qilmayotgani, barcha qishloq maktablarida gimnastika inventarlari, jismoniy tarbiya va dam olish mashg'ulotlari uchun sport anjomlari to'liq yo'qligi aniqlandi.

“Mavjud jismoniy tarbiya o'quv dasturiga bergan bahoingiz va uning davlat ta'lim standartlarining zamonaviy talablariga javob beradimi” degan savolga – Qishloq umumta'lim muassasalari jismoniy tarbiya o'qituvchilarining 68,8 foizi dasturda talablar hisobga olinmagan bo'lsada, uning ijobiy muvofiqligini ta'kidladilar, o'quvchilarning yashash sharoitlari, qishloq maktablarining zaif moddiy-sport bazasi bilan o'quv jarayonini tashkil etish variantlari, jismoniy tarbiya o'qituvchilarining nazariy kasbiy malakasining zaifligi, bu yosh o'quvchilarning harakatchanligini yaxshilashga yordam bermaydi - 24,6% va 6,6%. % javob berish qiyin edi.

“Davlat dasturida ko'zda tutilgan 8-9-sinf qizlari jismoniy tarbiya darslarini o'tkazish jarayonida qaysi sport fanlarini afzal ko'rishadi ?» - jismoniy tarbiya o'qituvchilarining 58,9 foizi Ular asosan jismoniy tarbiya va sport bazasining zaifligi sababli futbol va voleybol kabi jamoaviy sport turlarini ko'rsatgan, 24,8% milliy ochiq o'yinlarni afzal ko'rgan va 12,3% yengil atletikani ko'rsatgan.



2.1 -rasm. Jismoniy tarbiya o'qituvchilarining so'rovnomasi natijalari o'rta maktab yoshidagi o'quvchi qizlar bilan ishlaydigan qishloq umumta'lim maktablari.

Aniqlanishicha, qishloq maktablarining o'quv kunida dars oldidan ertalabki gigiyenik gimnastika, zaruratga ko'ra dars davomida jismoniy tarbiya, katta tanaffuslarda milliy ochiq o'yinlar, ayerobika va qizlar uchun gimnastika elementlari bilan musiqiy-badiiy mashqlar o'tkazilmaydi, bu sezilarli darajada o'tkazilmaydi. ularni tanlab olingan sport turlari bilan muntazam shug'ullanishga jalb etish va buning natijasida salomatligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

O'rta maktab yoshidagi o'quvchilar kontingenti bilan ishlaydigan o'qituvchilarning jismoniy tarbiya bo'yicha nazariy bilimlarini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, nazariy tayyorgarlikning qoniqarsiz holatining aniqlangan omillari mashg'ulotlar samaradorligiga sezilarli darajada ta'sir qiladi va malaka oshirish kurslari orqali mavjud progressiv tuzatishni talab qiladi.

Qishloq umumta'lim maktablarida faoliyat yurituvchi jismoniy madaniyat fani o'qituvchilarida o'tkazilgan so'rov usuli bo'yicha sotsiologik tadqiqotlar ushbu kasbning individual omillarini aniqlash imkonini berdi.

"Nega jismoniy tarbiya o'qituvchisi kasbini tanlashga qaror qildingiz? Bolalar bilan ishlashga jalb qilinganlar - 16%, ota-onalarning ko'rsatmalari bilan - 4%, 34% - oliy ma'lumot olishga intilishgan, 9% - bu kasb bo'yicha qobiliyatlariga ishonch hosil qilganlar, bu yerda ular asosan o'zlari tanlagan sport toifalariga ega bo'lgan talabalar edi, o'z davrida sport bilan shug'ullangan. Universitetda o'qiyotganlarning 6%i kasbning nufuzi, 29%i ichki kuchlarda xizmat qilish istagi, 2%i esa boshqa motivlarga ega bo'lgan.

Ta'lim muassasalari tizimida maktab o'quvchilari bilan sport-sog'lomlashtirish ishlarini faqat sport kasbi vakillari tomonidan olib borilishi maqsadga muvofiq emas deb hisoblaymiz va bu ishga maktabning butun pedagogik jamoasini jalb qilishni tavsiya qilamiz.

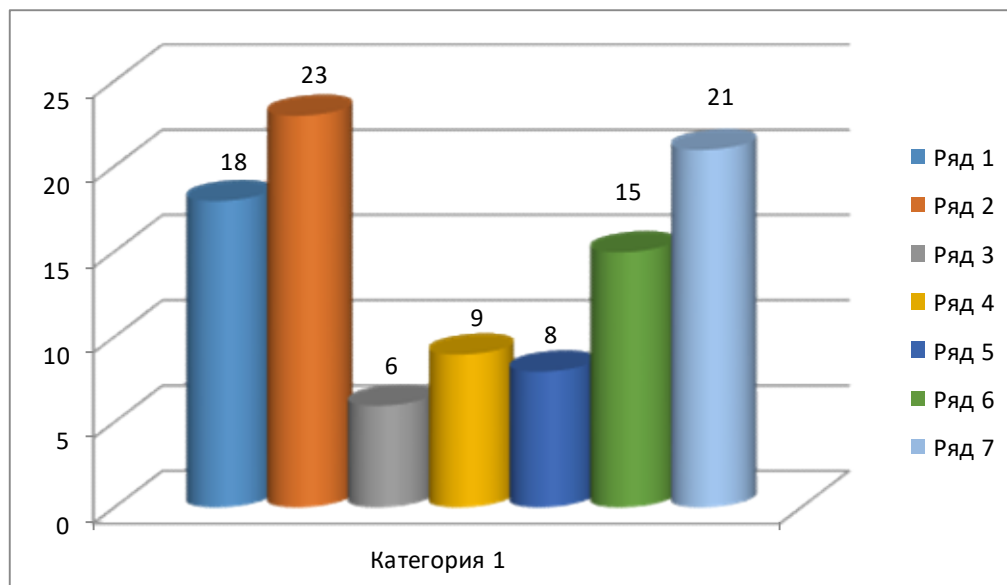
Shaxsiy ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, fan o'qituvchilarining ko'pchiligi (93.2%) oliy ma'lumotga ega bo'lib, albatta, universitetda o'qish davrida jismoniy tarbiya darslarida olgan nazariy bilimlari va amaliy ko'nikmalari ularga faol ishtirok etish imkonini beradi. Maktabning barcha jismoniy tarbiya va sport tadbirlari.

O'qituvchilarning "jismoniy madaniyat va sog'lomlashtirish ishi" bo'yicha fikr shakllantirish qobiliyatini aniqlash uchun ular quyidagi formulalarga qisqartirildi: jismoniy tarbiya darslari, o'quv jarayoniga salomatlik tejaydigan texnologiyalarni joriy etish, ertalabki gigiyenik gimnastika, jismoniy tarbiya. ta'lim daqiqalari, ratsional ovqatlanish, sog'lomlashtirish darslari, sport seksiyalari, bolalarning ko'ngilochar tadbirlarda ishtirok etish istagini shakllantirish, jismoniy madaniyatning o'quv, tarbiyaviy va dam olish vazifalarini amalga oshirish.

Maktabdagi ushbu amaliy ish uchun jismoniy tarbiya bo'yicha universitet tayyorgarligi darajasini aniqlash imkonini beradigan jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish faoliyati bo'yicha ko'nikmalarini fan o'qituvchilari tomonidan o'z-o'zini baholash masalasi qiziqish uyg'otdi. Yosh o'qituvchilarning atigi 7 foizi yuqori ko'rsatkichlarni qayd etdi, chunki ular ilgari tanlagan sport turi bilan shug'ullangan, yetarli - 38%, qoniqarli - 34%, yetarli emas - 21%.

Savolga, o'quvchilar bilan jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish ishlarida ishtirok etishingizga nima to'sqinlik qilmoqda? Ularning sport qobiliyatidagi noaniqlik - 21%, maktabning moddiy-sport bazasining yomonligi - 19%, jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish ishlari bo'yicha amaliy ko'nikmalarning yetarli emasligi - 12%, ish haqi miqdoridan norozilik - 17%, qishloq aholisining kattalar sonidan voz kechish. yosh o'qituvchilarning ayollar jamoasining sport va sog'lomlashtirish ishlaridagi ishtiroki bilan bog'liq - 22% va 9% o'qituvchilar rad etish sababini aniqlay olmadilar.

Fan o'qituvchilari o'rtasida o'tkazilgan og'zaki so'rov natijalariga ko'ra, ularning atigi 18 foizi ertalabki gigiyenik gimnastika kompleksini tuza olishi, 23 foizi mashg'ulot vaqtida sinfda jismoniy tarbiya daqiqalarini o'tkaza olishi, 6 foizi o'zlashtira olishi ma'lum bo'ldi. ularning sog'lig'i parametrlarini aniqlash, 9% - maktab o'quvchilari o'rtasida olingan natijalarni tahlil qilgan holda jismoniy rivojlanish va harakat qobiliyatini pedagogik tekshirishni o'tkazish, maktabda jismoniy tarbiya darslarini o'tkazish - 8 %, sport-sog'lomlashtirish va sport tadbirlarini tashkil etish - 15%; sog'lom turmush tarzi haqida suhbatlar o'tkazish -21%



Rasm1. Qishloq umumta'lim maktabida ishlovchi fan o'qituvchilari o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalari

Savolga, maktabda jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish ishlarini olib borish uchun nima kerak? Jismoniy madaniyatning ta'lim, tarbiyaviy va sog'lomlashtirish vazifalarini bilish va amalga oshirish qobiliyati - 35%, jismoniy madaniyatning nazariy va uslubiy asoslarini bilish - 26%, jismoniy mashqlarni tashkil etish va o'tkazish qobiliyati - 18%, jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini obyektiv baholay olish qobiliyati. maktab o'quvchilarining jismoniy rivojlanishi va harakatchanligi - 21% .

Qishloq ta'lim muassasalarida ishlaydigan pedagogik xodimlar o'rtasida o'tkazilgan so'rov ularning o'z sog'lig'iga bo'lgan munosabatini aniqlashga imkon berdi, bu yerda so'ralgan erkak o'qituvchilarning 84 foizi chekish ko'rinishidagi yomon odatlar yo'qligini ko'rsatdi, o'qituvchilarning 37 foizi ba'zan jismoniy mashqlar bilan shug'ullanadi. maktab kunida ularga quvonch baxsh etadigan, faol hayot tarzini olib borishga intiladigan va o'quvchilarni jismoniy mashqlarga bo'lgan ehtiyojga o'rgatuvchi mashqlar, 19% jismoniy tarbiya va dam olish sohasidagi nazariy bilimlarini oshirish istagini bildirdi, 3% o'qituvchilar jismoniy tarbiya ularning sog'lig'iga ta'sir qilmasligi.

O'tkazilgan tadqiqotlar asosida bo'lajak fan o'qituvchilarining qishloq umumta'lim maktabida ishlaganda jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish faoliyatiga tayyorligini shakllantiruvchi pedagogik qiymatshunoslik fanini universitet o'quv jarayoniga kiritish tavsiya etildi – 87 %.

Xulosa. Qishloq umumta'lim maktabida jismoniy va salomatlik mexnatini muntazam monitoring o'tkazilishi fan o'qituvchilari o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma asosida xalq ta'limi tizimida jismoniy tarbiya bo'yicha ishlarni takomillashtirish imkonini beruvchi ishonchli natijalarga erishish imkonini berdi.

Yuqorida aytilganlar o'quv jarayoniga zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etgan holda qishloq ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya tizimini takomillashtirishga qaratilgan keng qamrovli pedagogik tadqiqotlarni o'tkazish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Абдуллаев А.А., Ханкельдиев Ш.Х. Жисмоний маданият назарияси ва услубиети. Дарслик, 2007- 153 б
2. Усманходжаев Т.С. Мелиев Х.А. Практическая реализация задач физического совершенствования у детей разных возрастных групп с учетом их двигательной активности. Актуальные проблемы теории и практики физической культуры //Тез.док. Межд. Научно-практ конф. Алма-Ата 2001. С 238-240.
3. Ханкельдиев Ш.Х. Мониторинг физического статуса детей- как фактор здорового образа жизни. Республика илмий-амалий анжумани материаллари. Фаргона – 2011. 14-16 с.
4. Ханкельдиев Ш.Х. Физический статус учащейся молодежи. Монография, Ташкент. 2018г. 432с.
5. Ханкельдиев Ш.Х., Ураимов С.Р. Региональные особенности физического статуса . Монография , Фергана – 2021 – 182с.
6. Ханкельдиев Ш.Х., Ураимов С.Р. Теоретические основы физического статуса . Монография , Фергана – 2021 – 138с.
7. Ханкельдиев Ш.Х., Ураимов С.Р. Факторная структура моторики учащейся молодежи. Монография , Нижневартовск Россия – 2021 – 138с.